کتێبەکانی پەروەردەی ئیسلامی:.. شێرکۆ کرمانج

کتێبەکانی پەروەردەی ئیسلامی:
بەسیاسییکردنی ئیسلام و بەئیسلامییکردنی منداڵان
شێرکۆ کرمانج

لەم بابەتەدا بە وردبوونەوە لە کتێبەکانی پەروەردەی ئیسلامی بۆ پۆلی یەکەمی بنەڕەتی تا دەگاتە پۆلی دوازدەی ئامادەیی هەوڵدەدەم تیشک بخەمە سەر ئەوەی چۆن لە ڕێگەی ئەم کتێبانە ئیسلام وەک ئایین بەسیاسیدەکرێت و منداڵانی هەرێمی کوردستانیش دەکرێن بە ئیسلامیی، واتە چۆن ئیسلامیزم وەک ئایدیۆلۆجیایەک لە قوتابخانەکان بڕەوی پێدەدرێت. ئەم بابەتە بەشی سێیەمیشە لەو زنجیرە بابەتانەی کە لەم ماوەیەدا بڵاومکردەتەوە لە پەیوەند بە کاریگەریی کتێبەکانی پەروەردەی ئیسلامی لە بەرهەمهێنانی مرۆڤی داعشئاسا.
لەسەرەتا دەبێت ئەوە بڵێین کە بەرپرسی یەکەم لە بڕەودان بە ئایدیۆلۆجیای ئیسلامیزم و بەئیسلامییکردنی منداڵان لە قوتابخانەکان وەزارەتی پەروەردە و وەزیری پەروەردە و سەرۆکی حکومەت و سەرۆکی هەرێمن کە بەرپرسیارێتی یەکەمیان لەم کارە دەکەوێتە ئەستۆ، لەدوای ئەمانە ئەو ئیسلامییانەن کە بەشێوەیەک لە شێوەکان لە جومگەکانی وەزارەت جێگەی خۆیان کردەتەوە و لەو ڕێگەیەوەش پەیامەکانی خۆیان خزاندەتە ناو توێی کتێبەکان.
مەبەستمان لە ئیسلامیزم و بەئیسلامییکردن چییە؟ تێگەیشتن لەم دوو چەمک و زاراوەیە زۆر گرنگە پێش ئەوەی باس لە دەقەکانی کتێبەکان بکەین کە بە ئاراستەی ئەم دوو بیرۆکە و زاراوەیە ئیشدەکەن.
ئیسلامیزم ئەو تیۆرە فیکری یان ئایدیۆلۆجیە سیاسییەیە کە لە ئاکامی هەوڵەکانی کەسێک (وەک سەید قوتب یان ئەبوبەکر بەغدادی)، ڕێکخراوێک (وەک ئیخوان موسلیمون) یان بزوتنەوەیەک (وەک داعش) بەرهەمدێت، ئەویش بەخوێندنەوەی سەرچاوە سەرەکییەکانی ئایینی ئیسلام. بەدەربڕینێکی دیکە، ئیسلامیزم دیدەکە کە ئایین و سیاسەت لێکجیاناکاتەوە، واتە جیهانبینییەکە کە ئیسلام تەنیا وەک ئایینێک نابینێت کە تێگەیشتنی تایبەت بەخۆی هەبێت بۆ بوونی ڕسکێنەرێک (خالقێک) لەگەڵ چەندین ڕێوڕەسمی خواپەرستی، وەک نوێژ و ڕۆژو یان کۆمەڵێک بەهای مرۆیی، بەڵکو ئیسلام وەک ئایدیۆلۆجیا و سەرچاوە و

ڕێنیشاندەر و ڕێنمایيکەرێک بۆ ‏تەواوی پرسە سیاسیی و کۆمەڵایەتی و ‏ئابورییەکان دەبینێت و لەسەر ئەو بنەمایەش مامەڵەی لەگەڵدا دەکات. بەواتایەکی دیکە، وەک بیرمەند و تیۆریستە ئیسلامییەکان ‏دەڵێن "ئیسلام شێوازێکی کامڵی ژیانە" و ‏‏"تاکە چارەسەرە" بۆ پرسە سیاسی ‏و کۆمەڵایەتی و ئابورییەکان.‏
بەئیسلامیکردن، چاکتر بڵێین بەئیسلامییکردنی منداڵ□ان لە بەرنامەکانی خوێندن، واتە نووسینەوەی بابەتەکان و چیرۆکەکان و دەقەکان لە دیدی ئایدیۆلۆجیایەکی دیاریکراو کە ئایدیۆلۆجیای ئیسلامی سیاسییە، کە بە ئیسلامیزم ناسراوە. ئیسلامیزم و داعشیزمیش ل□ □□گ□یشەدا هاوبەشن. بە دەربڕینێکی دیکە هەر هەوڵێک بۆ بەئیسلامییکردنی منداڵ□ان واتە هەوڵە بۆ بەرهەمهێنانی داعش لە قوتابخانەکان.
ئێستا بابێینە سەر ناوەڕۆکی کتێبەکانی پەروەردەی ئیسلامی لە قوتابخانەکانی ه□ر□□م. لە ڕاستیدا بەشێکی زۆر لە کتێبەکانی پەروەردەی ئیسلامی هەر لە پۆلی یەکەمی بنەڕەتییەوە تا دوازدەی ئامادەیی تەرخانکراون بۆئەوەی وا نیشانبدرێت کە ئایینی ئیسلام ئایینێکی سیاسییە، واتە ئیسلام لە توێی کتێبەکانی قوتابخانە نەک وەک ئایین نیشاندراوە ب□□ک□و وەک ئایدیۆلۆجیایەکی سیاسیی بە خوێندکاران ناسێنراوە. ئەمەش، وەک زۆربەمان دەیزانن و پێشوتر ئاماژەی پێکرا، بانگەشەیەکە کە هێزە ئیسلامییەکان لە دنیای ئیسلام بە داعشیشەوە دەیکەن. لە خوارەوە ئاماژە بە چەند نموونەیەک دەکەین:
یەکەم، لە لاپەڕە ٣١-٣٢ هەردوو چاپی ٢٠١١ و ٢٠١٥ (تەماشای هاوپێچ بکە) لە کتێبی پەروەردەی ئیسلامی بۆ پۆلی حەوتەمی بنەڕەتی لە یەکێک لە وانەکان دەڵێت قورئان پەڕتوکی یاساگوزاریی و ئەحکامە، خوا بۆیە ڕەوانی کردوە تا ببێتە دەستور. ئەمە ڕاست ئەو ئارگیومێنتەیە کە حەسەن بەننا و ئەبوئەعلای مەودودی و سەید قوتب و یوسف قەرەزاوی و ه□م□وو ئیسلامییەکانی دنیا و کوردستان بەکاریده□نن بۆ بەسیاسییکردنی ئایینی ئیسلام (بۆ زانیاری زیاتر تەماشای کتێبی بەسیاسییکردنی ئیسلام کە لە نووسینی نووسەری ئەم بابەتەیە بکە). دانانی قورئان وەک دەستور و بەرنامەی ژیان بانگەشەیەکە ئیسلامییەکان نەک موسڵمانەکان ‏دەیکەن وەک ئەوەی ک□ د□□□□ن "ئیسلام چارەسەرە" (الاسلام هو الحل). ئەوان، مەبەست ئیسلامییەکانە، بۆیە دەڵێن ئیسلام ‏چارەسەرە چونکە پێیانوایە ئیسلام بەرنامەی ژیانە و باسی لە ورد و درشتی کێشەکانی مرۆڤ کردوە.
دووەم، لە لاپەڕە ٦٦ ی هەمان کتێب، هەوڵێکدراوە کە درێژکراوەی هەوڵی ئیسلامییەکانە بۆ ناساندنی پێغەمبەری موسڵمانان نەک وەک

پەیامبەرەک و ڕابەرەکی ئایینی بەڵکو وەک سیاسییەک و دامەزرێنەری دەوڵەتەکی ئیسلامیی. لە کتێبەکەدا هاتووە کە پێغەمبەر لە قۆناغی مەککەدا بانگەشتەکەی تەنها بواری بیر و باوەڕی گرتبەوە، بەڵام لە مەدینە دا زەمنیەساز و لەبار بوو بۆ پەیامی ئیسلام و بناغەی دەسەڵاتەکی ئیسلامیی دانا (تەماشای هاوپێچ بکەن). ئەمەش دیسان هەمان ئەو بانگەشەیەیە کە ئیسلامییەکانی ئیخوان موسلمین و داعشییەکان دەیکەن. بۆ نموونە یوسف قەرەزاوی، یەکێک لە ئیسلامییە هەرە ناسراوەکانی دنیا و باوکی ڕۆحی ئۆستای ئیخوانییەکان لە جیهان، پێغەمبەری موسڵمانان بە سەرەک و دامەزرێنەری یەکەمین حکومەتی ئیسلامی دادەنێت. قەرەزاوی دەڵێت "حاکم لە ئیسلامدا "بریکار" (وەکیل)ـە لەسەر ئوممەت"ی موسڵمانان (تەماشای یوسف القرضاوی، من فقه الدولة في الإسلام، بکە، لاپەڕە ٣٥). ئەو بانگەشەیەی قەرەزاوی و کتێبەکانی پەروەردەی ئیسلامی کە پێغەمبەر دامەزرێنەری دەوڵەت بووە بەتەواوی لەگەڵ دەیان ئایەتی قورئان ڕاستەوخۆ دژایەتی دەکەن. بۆ نموونە، لە سورەتی ئەنعام هاتووە "ولو شاء الله ما أشرکوا وما جعلناک علیهم حفیظا وما أنت علیهم بوکیل"، واتە "ئەگەر خوا مەیلی لێبا، شەریکیان پەیدا نەدەکرد، ئێمە تۆمان نەکردەتە پاسەوان (حەرەس) بەسەریانەوە و نەبویتە هەمەکارەیان (وەکیل ە بەسەریانەوە)" (قورئان ٦: ١٠٧)، هەروەها لە سورەتی ئەنعام هاتووە "قل یا أیها الناس قد جاءکم الحق من ربکم فمن اهتدی فإنما یهتدي لنفسه ومن ضل فإنما یضل علیها وما أنا علیکم بوکیل"، واتە "بێژە، خەڵکینە! واڕاستیو لەلایەن پەروەرندەتانەوە بۆ هات. هەرکە ڕێگەی ڕاست بەدیکا، شارەزابوون بۆ خۆیەسی، هەرکەسێکیش گومڕا ببێ، گومڕایی دژی خۆیەسی. من (پێغەمبەر) وەکیلی کەستان نیم" (قورئان ١٠: ١٠٨)، یان ئەوەی لە شوێنەکی دیکە سورەتی ئەنعام دەڵێت: "وکذب به قومک وهو الحق قل لست علیکم بوکیل"، واتە "هۆزەکەی تۆ ئەم قورئانی واڕاستیشیان پێ درۆیە. بێژە خۆ من نەبوومە وەکیل بەسەرتانەوە" (قورئان ٦: ٦٦). لەپاڵ ئەمانە، لە زیاتر لە پێنجا ئایەت لە قورئاندا پێغەمبەری موسڵمانان وەک "شاهید"، "مژدەدەر"، "پەیامبەر"، "گەیەنەری پەیام"، "ڕێنیشاندەر"، "ئاگادارکەرەوە" یان "وەبیرهێنەرەوە" ناویبراوە. بەپێچەوانەوە لەهیچ شوێنەک پێغەمبەری موسڵمانان وەک حاکم یان وەکیل ناوی لە قورئاندا نەهاتووە.

سێیەم، کتێبی پەروەردەی ئیسلامی بۆ پۆلی دوازدەی ئامادەیی بەتەواوی تەرخانکراوە بۆ ڕونکردنەوە و قسەکردن لەسەر ئەو

ئایدیۆلۆجیایەی کە پێیدەگوترێت ئیسلامی سیاسیی، ئیسلامیزم/داعشیزم. بە مانایەکی دیکە ژوورەکانی قوتابخانە لە کوردستان کراون بە ژووری پەروەردەکردنی کادیری ئیسلامیی-سیاسیی. دانەرانی کتێبەکە هەندێ سەرەڕۆییان کردووە کە ناونیشانی بەشی دووەمی کتێبەکەیان لە چاپی ٢٠١١ ناونابوو "ئیسلام و پەروەردەی سیاسی"، بە واتایەکی دیکە ئەگەر لە کتێبەکانی پێشوتر لە بن پەردە و بە ناڕاستەوخۆ قسەیان لەسەر ئایدیۆلۆجیای ئیسلامیزم کردبێت ئیدی لە پۆلی دوازدە بێپەردە قسە لە ئیسلامی سیاسیی دەکەن. لە چاپی ٢٠١٥ ی کتێبەکە ئەم ناونیشانە گۆڕاوە، پێدەچێت ڕەخنەکانی ئێمە ئەوکات کاریگەریی هەبووبێت، کە من لێرەوە بە ئەو شتە دەستخۆشی لە وەزارەتی پەروەردە دەکەم. بەڵام کتێبەکە هێشتان کۆڵگەیەکە بۆ بەرهەمهێنانی منداڵی ئیسلامیی/ئیسلامگەرا، منداڵێک کە پێیوابێت ئیسلام ئایدیۆلۆجیایەکی سیاسییە وەک ئەوەی کە ئیسلامییەکان بانگەشەی بۆ دەکەن. لە پەیوەند بە کتێبی پۆلی دوازدە ناکرێت ئاماژە بە نمونە بکەین چونکە تەواوی بەشی دووەم و سێیەمی کتێبەکە تەرخانکراوە بۆ دروستکردنی پەیوەندییەک لەنێوان ئیسلام و سیاسەت و دەسەڵات. لێرە تەنیا ئاماژە بە ناونیشانی وانەکان و بڕگەکان دەدەین:

١. لە لاپەڕە ١٩، ناونیشانی بەشی دووەمی کتێبەکە خراوەتەڕوو کە نووسراوە: "ئیسلام و بەڕێوەبردنی ژیان"، واتە هەمان مانای ناونیشانی بەشی دووەم لە چاپی ٢٠١١ دەبەخشێت کە نوسرابوو "ئیسلام و پەروەردەی سیاسی" چونکە بەڕێوەبردنی ژیان پرسێکی سیاسییە خۆ ئایینی نیە. هاوکات هاوماناشە لەگەڵ ئەو بانگەشەیەی ئیسلامییەکان کە دەڵێن "ئیسلام بەرنامەی ژیانە". خۆ ئەگەر دانەرانی کتێبەکەش دەڵێن نەخێر مەبەستمان سیاسەت نیە، ئەدی بۆ یەکەم وێنە لەو بڕگەیەدا وێنەی دەنگدانی کەسێکە لە هەڵبژاردنەکان لەگەڵ وێنەی باڵەخانەی دادگایەک. ئەگەر دەنگدان و دادگا سیاسەت نەبن چی سیاسەتە.

٢. لاپەڕە ٢١ تا ٢٣ قسە لەسەر دادپەروەری و ئیسلام لە بواری سیاسی و ئابوری دا دەکات. لە پەیوەند بەم بڕگانە دەبێت ئەوە بگوترێت کە لە چاپە نوێکەی ٢٠١٥ دا وەک چاپە کۆنەکەی ٢٠١١ هەست بە بەسیاسییکردنی ئیسلام و بە بەئیسلامییکردنی منداڵان دەکرێت، بەڵام تۆزێک کەمتر چونکە زۆر بڕگە لادراوە. سەرەڕای ئەمە تەواوی بەشی دووەمی کتێبەکە تەرخانکراوە بۆ دروستکردنی پەیوەندی نێوان ئایین و سیاسەت، ئایین و دەسەڵات، کە ئیسلامییەکان بانگەشەی بۆ دەکەن. بە مانایەکی دیکە کتێبەکە کراوە بە پلاتفۆرمێک بۆ بەئیسلامییکردنی منداڵان (تەماشای تەواوی بەشی دووەم بکە لە لاپەڕە ١٩ تا ٤٣).

٣. لە لاپەڕە ٤٧ هەوڵی دروستکردنی پەیوەندی لەنێوان ئیسلام و

دیموکراسی دراوە. دواتر لە لاپەڕە ٤٩ باس لە یەکسانی گەل و نەتەوەکان لە ڕوانگەی ئیسلامەوە دەکات. لێرەش وەک بەڵگەکانی پێشتوتر مەبەستەکە بەسیاسییکردنی ئیسلام و بە ئیسلامییکردنی منداڵانە.

٤. بەشی سێیەمی کتێبەکە کە لە لاپەڕە ٥٣ وە دەستپێدەکات، تەرخانکراوە بۆ خستنەڕووی ئەوەی دانەرانی کتێبەکە ناویان ناوە “هەڵە گشتییەکانی تێڕوانینی ئیسلام بۆ سیستمی ئابوری”. دوای ئەمە قسە لەسەر “ڕێسا گشتییەکانی یاسادانانی ئیسلامی لە مەسەلە ئابورییەکاندا” دەکەن. بەهەمانشێوە، لێرەش هەر مەبەست دروستکردنی ئەو پەیوەندییەیە لەنێوان ئیسلام و سیاسەت کە ئیسلامییەکان پێداگری لەسەر دەکەن و دەڵێن ئیسلام و سیاسەت، یان ئیسلام و دەوڵەت لێک جیاناکرێنەوە. بۆ نموونە، ئیمام غەزالی (١٠٥٨-١١١١) لە کتێبی ”إحیاء علوم الدین”، لاپەڕە ٢٦، دەڵێت “سوڵتان و دین جمکن، دین ئەسڵە و سوڵتانیش پاسەوان، هەرشتێک ئەسڵی نەبێ ڕووخاوە، هەرشتێکیش پاسەوانی نەبێ بزرە”. بەهەمانشێوە، ئیبن تەیمیە (١٢٦٣-١٣٢٨)، کە ئیسلامییە نوێکان بە شێخ و ڕابەری خۆیانی دادەنێن، پێیوایە کە دین و دەوڵەت دوو شتی لێک جیانەکراوەن. ئەو لە کتێبی “السیاسة الشرعیة” دەڵێت “ئەگەر دین لە سوڵتان جیا بۆوە، یان سوڵتان دینی وەلانا، ئەوا کاروباری خەڵک تێکدەچێت”. ئیسلامییەکانی ئەم سەردەمەش هەمان بۆچوونیان هەیە. بۆ نموونە، مەلا کرێکار (ئەمیری پێشوی ئەنسارولئیسلام) لە چاوپێکەوتنێک لەگەڵ ڕۆژنامەی هاوڵاتی، ژمارە ٦٠، ١١\٢\٢٠٠٢، جەخت لەسەر جیانەکردنەوەی ئیسلام و سیاسەت دەکات و دەڵێت ئێمە ناتوانین بڵێین “ئیسلامی سیاسی و ئیسلامی ئابوریی و ئیسلامی عیبادەت… ئیسلام یەک ئیسلامە”.

بەبنەما لەسەر ئەو گفتوگۆیانە و ئەو ڕاستییانەی خرانەڕوو دەتوانین بڵێین کە دانەرانی کتێبەکانی پەروەردەی ئیسلامی بەو کارانەیان پێداگری لەسەر هەمان ئەو تێگەیشتنە دەکەن کە ئیسلامییەکانی وەک قەرەزاوی و سەید قوتب و مەلا کرێکار و فوقەهاکانی وەک ئیمام غەزالی و ئیبن تەیمیە کردویانە لە بەیەکەوەگرێدانی ئیسلام و سیاسەت. ئامانجی دانەرانی کتێبەکانی پەروەردەی ئیسلامی دانی ڕەنگێکی سیاسییە بە ئایینی ئیسلام، ئەمەش هەم بەسیاسییکردنی ئیسلام هەم بەئیسلامییکردنی منداڵان بەرهەمدەهێنێت، کە خۆی لە خۆیدا بەرهەمهێنانی داعشیزم وەک ئایدیۆلۆجیا و مرۆڤی داعشئاسای لێدەکەوێتەوە.

بەپێی ڕواچاکە کتێبەکانی قوتابخانەکان لەم جۆرە بانگەشە ئایدیۆلۆجیانە پاکبکرێنەوە چونکە ئیکلام بە ڕووتێکی سیاسی بە هیچ

شێوەیەک ئەرکی قوتابخانە و سیستمی پەروەردە نیە.

ئامۆژگاری قورئانی

قورئانی پیرۆز سەرەرای ئەوەی پەرتوکی یاساگوزاری و ئەحکامە، رابەرو ئاراستە کارو رێنمایکار و روونکردنەوەشە، هەموو خێرو چاکەیەکمان نیشاندەدات، موسوڵمانان و گشت خەڵکیش ئاراستە دەکات بۆ رێی سەرفرازی و بەختەوەری دونیاو دوا رۆژیش، راست و دروست لە چەوتی و ناپەوایی جیادەکاتەوە، رێی راست نیشانی مرۆڤ دەدات، بەسەر هاتی گەلانی پێشین و هەواڵی رابوردوی تێدایە، ئەوەی پێویست بە قوڵبونەوە بکات درێژەی پێداوەو پەندو ئامۆژگاری لێهەڵهێنجاوە، یەکێک لەو چیرۆکانە ئامۆژگاریە زۆربەپێزەکەی لوقمانە بۆ کورەکەی، کە بەدرێژایی مێژوو بە زیندویی هەردەمێنێتەوە، ئەمەش لە نهێنی و حیکمەتی قورئانە. خودای پەروەردەگار لە سورەتی لوقماندا دەفەرموێت: ((يَا بُنَيَّ أَقِمِ الصَّلَاةَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنكَرِ وَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا أَصَابَكَ ۖ إِنَّ ذَٰلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ ﴿١٧﴾ وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا ۖ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ﴿١٨﴾ وَاقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَاغْضُضْ مِن صَوْتِكَ ۚ إِنَّ أَنكَرَ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ)). (لقمان)

کە تیایدا لوقمان بە کورەکەی دەڵێت: نوێژو پەیوەندیت بەخودای خۆتەوە زیندوو رابگرە و لێی دامەبڕێ و لەکاتی خۆیدا بەوشێوەی خودا پێی خۆشە ئەنجامی بدە.

هەروەها فەرمانکردن بەچاکەو رێگریکردن لەخراپە و خۆراگری و ئارامگرتن لەسەر ئەو رێبازە، کەئەمە لەکارە گرنگەکانە، وازی لێمەهێنە، چونکە ئەمانەن کۆمەڵگە بەختەوەرو ژیان پرمانادەکەن، پاشان پێی گوت: پشت لەکەس هەڵمەکەو لەسەرخۆو خۆبەکەم زان بە، بەسەر زەویدا ئازمەکە چونکە خودا مرۆڤی فیزاوی و لوت بەرزی ناوێت. لەکۆتایدا پێی گوت: مامناوەندیبە لە رۆیشتندا نە زۆرخێراو نە زۆرهێواش، مەگەر لەبەر پێویستیەک، هەروەها بادەنگت بەپێی پێویست بەرزبێت، تا دەوروبەر وەرس نەبن دەنگی تیژو هات و هاوار لە دەنگی گوێدرێژەوە نزیکە کە ناپەسندترین دەنگە.

راهێنانی (١)

وەڵامی ئەم پرسیارانە بدەرەوە:

١- بۆچی قورئانی پیرۆز ئامۆژگاری (لوقمانی بۆ کوڕەکەی) تۆمارکردووە.

٢- هەندێك لەو کردەوە باشانە بلێ کەپێویستە موسوڵمان پابەندیان بێت.

٣- سەبارەت ڕێکردن لوقمان چی بەکوڕەکەی دەڵێت.

٤- ناوی ئەو سورەتە بلێ ئامۆژگاریەکەی لوقمانی تیدا تۆمارکراوە.

راهێنانی (٢)

بۆشاییەکان بە وشەو دەستەواژەی گونجاو پڕبکەرە:

١- گرنگترین ئەرکی سەرشانی هەر موسوڵمانێك بە جێهێنانی ....دکە.........پایە ئیسلامە.

٢- قورئانی پیرۆز وتەی ....کە کە دابەزاندۆتە سەر پێغەمبەرەکەی ....تا ببێتە دەستوری ....

٣- و .... علی ما أصابك، انّ ذلك من............. .

هاوەڵی بەڕێزی پێغەمبەر (د.خ) گاوانی کوردی

کاتێك سەرنجی وردی راستییە مێژووییەکان دەدەین، دەبینین گەلانی موسوڵمان تێکڕا بەشدار و خاوەن پشکن لە بنیاتنانی شارستانی ئیسلامدا، بەرێژەی جیاواز، هەر لە دانیشتوانی دورگەی عەرەبییەوە کە لانکی یەکەمی ئەو ژیارە بوو، تا دەگاتە گشت جیهانی بەرفراوانی ئیسلامی، ئەمەش چونکە برایەتی و پەیوەندی باوەڕ هەموانی پێکەوە گرێداوە و هاوکۆشش و خەباتن، بەمەش بوو توانرا سنور و بەربەست و کۆسپ و کێشە لە رێی یەکڕیزی بیروباوەڕدا وەلا بنێن و، رەنگ و زمان و زەوی نەبوە رێگر لە بەردەم پەیوەندی و تەواوکاری و پشتگیری نێوانیان، بەڵکو وەك یەك جەستە وابون، کەهەر ئەندامێکی ژان بکات، سەرجەم ئەندامەکانی شەو بێداری لەگەڵ دەکەن. هەر بەمەش رێگرەکان هەرەس دێنن و قەڵای شارستانی بنیات دەنرێت. ئەوەتا سەلمانی فارسی لەلایەك، بیلالی حەبەشی و سوهەیبی رۆمی وهی دیکەش، ببونە برا و سیفەتی هاوەڵیی پێغەمبەریان هەڵگرتبوو. یەکێك لەو هاوەڵە بەرێزانە (جابان) گاوانی کوردی بوو کە لە کاروانی یەکەمی هاوەڵاندا بوو. چەندین سەرچاوە ئاماژە دەکەن کە زۆر پەیوەست بووە بە پێغەمبەرەوە (د.خ)، بە تایبەت دوای کۆچی پیرۆز و لە شاری مەدینەدا. لەو سەرچاوەنەش پەرتوکی (تفسیر روح المعانی)ی عەلامە ئالوسی ، و پەرتوکی (أُسدُ الغابە)ی ئیبن کثیر، و پەرتوکی (الاصابە في تمییز الصحابە)ی ئیبن حەجەری عەسقەلانی ...هتد. بوونی هاوەڵێکی کورد زمانی وەك (جابان) گاوان لە نێو هاوەڵانی پێغەمبەرمان (د.خ) نیشانە و بەڵگەی بەهێز بوونی پەیوەندی توندی نیوان گەلی کورد و گەلی عەرەب بووە، تەنانەت پێش هاتنی ئیسلام، جا چ بازرگانی بووبێت یان هاوسێیەتی و ئەم پەیوەندیەش لە سەردەمی بڵاو بونەوەی ئیسلام لە دورگەی عەرەبیدا پەلی هاویشتووە و بەردەوام بووە.

هاوەڵێتی گاوان بۆ پێغەمبەر (د.خ) لە شاری مەدینەدا لە لوتکەدا بوو، بەڵگەش ئەو فەرمودانەن لە بواری ئەحکام و دۆزی کۆمەڵایەتیدا گێڕاوێتیەوە، وەك بواری مارەیی و هی دیکە. چونکە لە سەردەمی قۆناغی مەککیدا بانگەوازی تەنها بواری بیر و باوەڕی گرتبوو، بەڵام لە مەدینەدا زەمینە ساز و لەبار بوو بۆ پەیامی ئیسلام و بناغەی دەسەلاتێکی ئیسلامیی تیادانرا، بەمەش بوار رەخسا بوو بۆ بنیاتنانی ژیارێکی ئیسلامی. بۆیە قۆناغی مەدینە هەلێکی گونجاو بوو، هاوکات لەگەڵ پتەو کردنی بیرو باوەڕ، ئەحکام و مامەڵە و کاروباری نێو کۆمەڵگە رێکبخرێت. (گاوان)ی

پێشەکی

مامۆستایان و قوتابیانی خۆشەویست، ئەمەی لەبەر دەستاندایە پرۆگرامی بڕیار لەسەر دراوی بابەتی (پەروەدەی ئیسلامی و ئایینناسی) یە بۆ پۆلی دوانزەمی ئامادەیی و قۆناغی سێیەمی خوێندنی پیشەییە، لە لایەن وەزارەتی پەروەردەی حکومەتی هەرێمی کوردستانەوە، ئەم پرۆگرامە بە هەنگاوێکی گەورە لە بواری وتنەوەی ئەم بابەتە دەژمێردرێت، چونکە چەندەها ساڵە ئەم بابەتە لە ژێر باری پرۆگرامێکی کلاسیکی کۆنەوە دەناڵێنێت، کە نەیتوانی ئامانجی وتنەوەی ئەم بابەتە بپێکێت، بۆیە لە پاش ئەنجامدانی چەندەها لێکۆڵینەوەی مەیدانی لە لایەن پسپۆڕانی ئەم بوارەوە، وەزارەتی پەروەردەی حکومەتی هەرێمی کوردستان بە پێویستی زانی پرۆگرامێکی نوێ بۆ ئەم بابەتە دابرێژرێت، کە بگونجێت لەگەڵ پێشکەوتنە کۆمەڵایەتییەکان، و ڕێنیشاندەربێت بۆ قوتابییە خۆشەویستەکانمان لە ناسینەوەی راستی ئایینە پیرۆزەکەیان،و هەروەها زانیاریان لە سەر ئایینەکانی دیکەش هەبێت، بۆ دەوڵەمەند کردنی باری مەعریفیان، چونکە زۆربەی ئەم ئایینانە لە کوردستان و عیراق شوێنکەوتویان هەیە.

بە خوێندن و خوێندنەوەی بابەتەکان ئەوەتان بۆ روونەبێتەوە کە بابەتەکان بەشێوازێکی هاوچەرخانە ئامادەکراون و دەخوازن دیدێکی کراوەو رۆشن و بێ گرێ و گۆڵ بۆ قوتابیان دروست بکات و بیانپارێزێت لە تێگەیشتنی ناڕاست و کەموکورت دەربارەی ئیسلام وەک ئاینی زۆرینەی هەرە زۆری کۆمەڵگەکەمان.

هەروەها تازەگەری لە چۆنیەتی خستنەڕووی بابەتەکانیش کراوە، لە کۆتایی بابەتەکاندا کۆمەڵێک پێشنیار و گفتوگۆ و پرسیار وروژێنراوە بۆ ئەوەی قوتابیانیش بەشداری لە دەوڵەمەند کردنی وانەکەدا بکەن و تەنها وەک ئەرکێکی قوتابخانەی خۆیان نەچنە پۆلەکانەوە بەڵکو مەبەستیان سود وەرگرتن و پەروەردەبوون و بەرزکردنەوەی ئاستی هۆشیاری خۆیان بێت، ئێمە دڵنیاین ئەم پرۆگرامە دەبێت بە یەکێک لە پرۆگرامە پێشکەوتووەکانی، نەک تەنها لە عیراق بەڵکو لە خۆر هەڵاتی ناوەڕاستیش و ڕۆڵی زۆر دەبێت لە بەرزکردنەوەی ئار و ئاوبانگی هەرێم و بەرەو پێشبردنی رەوتی بیری چاکسازیی لە بواری فیکری ئیسلامی و پرۆگرامی ئاین لە ناوەندەکانی خوێندندا، هیوادارین مامۆستایانیش وا سەیری ئەم بابەتە بکەن کە رۆڵێکی گەورە دەگێڕێت لە پەروەردەکردن و پاراستنی شوناسی ئەوەی نوێ و کردنەوەی ئاسۆی نوێ بەڕوویدا هەر لەو سۆنگەشەوە بە بایەخەوە بابەتەکانی بە قوتابیان بڵێنەوەو ئەرکی سەرشانیان لەم رووەوە